

شماره پایان نامه: ۹۳۵۵۳۰۴۱۳

دانشگاه شهید چمران اهواز

دانشکده اقتصاد و علوم اجتماعی

« پردیس دانشگاهی »

پایان نامه کارشناسی ارشد حسابداری

گرایش: حسابداری

عنوان:

تعیین قدرت توضیح دهنده گنجی اجزای صورت گردش وجوه نقد به روش مستقیم در

پیش بینی جریان های نقد آتی

استاد راهنما:

آقای دکتر محمد رمضان احمدی

استاد مشاور:

آقای بابک عابدی صدقیانی

نگارنده:

سارا هرمزی

آذر ماه ۱۳۹۳

دانشگاه شهید چمران اهواز
پردیس دانشگاهی

(نتیجه ارزشیابی پایان نامه ارشد)

پایان نامه خانم سارا هرمزی دانشجوی رشته: حسابداری گرایش:-

دانشکده: اقتصاد و علوم اجتماعی به شماره دانشجویی: ۹۱۵۵۳۰۴۲۰

با عنوان:

تعیین قدرت توضیح دهنده‌گی اجزای صورت گردش وجوه نقد به روش مستقیم در
پیش‌بینی جریان‌های نقد آتی

جهت اخذ مدرک: کارشناسی ارشد در تاریخ: ۹۳/۰۹/۱۷ توسط هیأت داوران مورد ارزشیابی قرار
گرفت و با درجه بسیار خوب تصویب گردید.

امضاء	رتبه علمی	اعضای هیأت داوران :
.....	.....	استاد راهنما:.....
.....	.....	استاد مشاور:.....
.....	.....	استاد داور:.....
.....	.....	استاد داور:.....
.....	.....	نماینده تحصیلات تکمیلی:.....
.....	.....	مدیر گروه:.....
.....	.....	معاون پژوهشی و تحصیلات تکمیلی دانشکده:.....
.....	.....	مدیر تحصیلات تکمیلی دانشگاه:.....

تقدیم به :

به استوارترین تکیه گاهم، دستان پر مهر پدرم

به سبزترین نگاه زندگیم، چشمان مهربان مادرم

تشکر و قدردانی

- ❖ حال که به لطف خداوند متعال تدوین این پژوهش علمی به پایان رسیده است، خود را موظف می‌دانم از تمامی کسانی که مرا در انجام این تحقیق یاری رساندند، تقدیر و تشکر به عمل آورم:
- ❖ تقدیر و تشکر فراوان به پاس راهنمایی‌های بی‌منت و عالمانه استاد گرانقدر آقای دکتر محمد رمضان احمدی که در تهیه این پایان‌نامه از راهنمایی‌های ارزنده ایشان بهره‌مند شدم.
- ❖ با سپاسگزاری فراوان از استاد گرانقدر آقای بابک عابدی صدقیانی که مشاوره‌های ارزشمندی را در راستای انجام این پایان‌نامه به این جانب ارائه نمودند.
- ❖ با تقدیر و تشکر از آقای دکتر ولی خدادادی و آقای دکتر سید علی واعظ که زحمت داوری پایان‌نامه را بر عهده داشتند.

فهرست مطالب

عنوان	شماره صفحه
فرم ارزشیابی	ث.....
تقدیم	ج.....
تشکر و قدردانی	ح.....
فصل اول: کلیات پژوهش	
۱-۱- مقدمه	۳.....
۲-۱- مسأله پژوهش	۴.....
۳-۱- اهمیت و ضرورت پژوهش	۵.....
۴-۱- اهداف پژوهش	۸.....
۱-۴-۱- اهداف علمی	۸.....
۲-۴-۱- اهداف کاربردی	۹.....
۵-۱- سؤال‌های پژوهش	۹.....
۶-۱- فرضیه‌های پژوهش	۹.....
۷-۱- روش انجام پژوهش	۱۰.....
۱-۷-۱- روش پژوهش و گردآوری داده‌ها	۱۰.....
۲-۷-۱- جامعه و نمونه آماری	۱۱.....
۳-۷-۱- روش تجزیه و تحلیل داده‌ها	۱۲.....
۸-۱- متغیرهای پژوهش	۱۴.....
۱-۸-۱- متغیرهای مستقل	۱۴.....
۲-۸-۱- متغیر وابسته	۱۵.....
۳-۸-۱- متغیرهای کنترلی	۱۵.....
۹-۱- ساختار پژوهش	۱۶.....
فصل دوم: ادبیات و پیشینه پژوهش	
۱-۲- مقدمه	۱۹.....
۱-۱-۲- مزایای صورت جریان وجوه نقد نسبت به صورت جریان وجوه مبتنی بر تغییر سرمایه در گردش ...	۱۹.....
۲-۱-۲- طبقه‌بندی جریان‌های نقدی و نحوه ارائه آن طبق استانداردهای حسابداری ایران	۲۰.....

فهرست مطالب

عنوان	شماره صفحه
۱-۲-۱-۲- ماهیت جریان‌های نقدی ناشی از فعالیت‌های عملیاتی طبق استانداردهای حسابداری ایران.	۲۱
۲-۲-۱-۲- نحوه ارائه جریان‌های نقدی ناشی از فعالیت‌های عملیاتی طبق استانداردهای حسابداری ایران.....	۲۲
۳-۲-۱-۲- مزایای روش‌های ارائه جریان‌های نقدی ناشی از فعالیت‌های عملیاتی طبق استانداردهای حسابداری ایران.....	۲۳
۳-۱-۲- نحوه ارائه بازده سرمایه‌گذاری‌ها و سود پرداختی بابت تأمین مالی طبق استانداردهای حسابداری ایران.....	۲۴
۴-۱-۲- دلایل ارائه جداگانه جریان‌های نقدی مرتبط با مالیات طبق استانداردهای حسابداری ایران.	۲۵
۵-۱-۲- نحوه ارائه جریان‌های نقدی مرتبط با فعالیت‌های سرمایه‌گذاری طبق استانداردهای حسابداری ایران.....	۲۵
۶-۱-۲- نحوه ارائه جریان‌های نقدی مرتبط با فعالیت‌های تأمین مالی طبق استانداردهای حسابداری ایران.....	۲۷
۲-۲- چارچوب نظری پژوهش.....	۲۷
۳-۲- پیشینه پژوهش.....	۲۹
۱-۳-۲- پژوهش‌های خارجی.....	۲۹
۲-۳-۲- پژوهش‌های داخلی.....	۳۱
۴-۲- خلاصه فصل.....	۳۵
فصل سوم: روش‌شناسی پژوهش	
۱-۳- مقدمه.....	۳۸
۲-۳- فرضیه‌های پژوهش.....	۳۸
۳-۳- مدل مفهومی پژوهش.....	۳۹
۴-۳- متغیرهای پژوهش.....	۳۹
۱-۴-۳- متغیرهای مستقل.....	۴۰
۲-۴-۳- متغیر وابسته.....	۴۱
۳-۴-۳- متغیرهای کنترلی.....	۴۱
۵-۳- روش‌شناسی تحقیق.....	۴۲
۱-۵-۳- نوع روش تحقیق.....	۴۲
۲-۵-۳- روش گردآوری اطلاعات و داده‌ها.....	۴۳

فهرست مطالب

عنوان	شماره صفحه
۳-۵-۳- جامعه آماری، روش نمونه‌گیری و حجم نمونه.....	۴۳
۳-۵-۴- روش تجزیه و تحلیل و آزمون فرضیه‌ها.....	۴۴
۳-۶- روش استفاده از داده‌ها.....	۴۷
۳-۷- آزمون ریشه واحد در داده‌های ترکیبی.....	۴۸
۳-۸- خلاصه فصل.....	۵۰
فصل چهارم: تجزیه و تحلیل داده‌های پژوهش	
۴-۱- مقدمه.....	۵۲
۴-۲- آزمون فرضیه‌ها.....	۵۲
۴-۲-۱- بررسی پایایی متغیرهای پژوهش.....	۵۳
۴-۲-۲- بررسی آمار توصیفی متغیرها در سطح کل شرکت‌ها.....	۵۴
۴-۲-۳- بررسی همبستگی بین متغیرها در سطح کل شرکت‌ها.....	۵۵
۴-۲-۴- آزمون فرضیه اول پژوهش.....	۵۶
۴-۲-۴-۱- آزمون فرضیه اول با یک وقفه زمانی.....	۵۷
۴-۲-۴-۲- آزمون فرضیه اول با دو وقفه زمانی.....	۵۹
۴-۲-۴-۳- آزمون فرضیه اول با سه وقفه زمانی.....	۶۱
۴-۲-۴-۴- آزمون فرضیه اول با چهار وقفه زمانی.....	۶۴
۴-۲-۵- آزمون فرضیه دوم پژوهش.....	۶۷
۴-۲-۵-۱- آزمون فرضیه دوم با یک وقفه زمانی.....	۶۷
۴-۲-۵-۲- آزمون فرضیه دوم با دو وقفه زمانی.....	۶۸
۴-۲-۵-۳- آزمون فرضیه دوم با سه وقفه زمانی.....	۶۸
۴-۲-۵-۴- آزمون فرضیه دوم با چهار وقفه زمانی.....	۶۹
۴-۲-۶- آزمون فرضیه سوم پژوهش.....	۶۹
۴-۲-۶-۱- آزمون فرضیه سوم با یک وقفه زمانی.....	۷۰

فهرست مطالب

عنوان	شماره صفحه
۴-۲-۶-۲-آزمون فرضیه سوم با دو وقفه زمانی.....	۷۰
۴-۲-۶-۳-آزمون فرضیه سوم با سه وقفه زمانی.....	۷۱
۴-۲-۶-۴-آزمون فرضیه سوم با چهار وقفه زمانی.....	۷۲
۴-۳-خلاصه فصل.....	۷۲
فصل پنجم: نتیجه گیری و پیشنهادات پژوهش	
۵-۱-مقدمه.....	۷۶
۵-۲-مروری بر نتایج به دست آمده از پژوهش.....	۷۷
۵-۲-۱-بحث و نتیجه گیری کلی قبل از آزمون فرضیه ها.....	۷۷
۵-۲-۲-بحث و نتیجه گیری کلی حاصل از فرضیه اول پژوهش.....	۷۸
۵-۲-۳-بحث و نتیجه گیری کلی حاصل از فرضیه دوم پژوهش.....	۸۱
۵-۲-۴-بحث و نتیجه گیری کلی حاصل از فرضیه سوم پژوهش.....	۸۲
۵-۳-پیشنهاد های ناشی از یافته های پژوهش.....	۸۳
۵-۴-پیشنهاد هایی برای پژوهش های آتی.....	۸۴
۵-۵-محدودیت های پژوهش.....	۸۴
۵-۶-خلاصه فصل.....	۸۴
فهرست منابع و مآخذ	
الف. منابع فارسی.....	۸۶
ب. منابع انگلیسی.....	۸۹
پیوست ها	
الف. خروجی های نرم افزار EViews 6.....	۹۱
ب. شرکت های نمونه مورد بررسی.....	۱۲۶

فهرست جدول‌ها و اشکال

شماره صفحه	عنوان
۵۳.....	جدول ۴-۱. آزمون پایایی متغیرهای پژوهش
۵۵.....	جدول ۴-۲. آمار توصیفی متغیرهای پژوهش در سطح کل شرکت‌ها
۵۶.....	جدول ۴-۳. همبستگی بین متغیرهای پژوهش
۵۷.....	جدول ۴-۴. انتخاب داده‌های ترکیبی در برابر داده‌های تابلویی
۵۷.....	جدول ۴-۵. انتخاب الگوی اثرات ثابت در برابر الگوی اثرات تصادفی
۵۹.....	جدول ۴-۶. تأثیر اجزای وجوه نقد و جریان‌های نقدی یک دوره قبل بر جریان‌های نقد آتی
۵۹.....	جدول ۴-۷. انتخاب داده‌های ترکیبی در برابر داده‌های تابلویی
۶۰.....	جدول ۴-۸. انتخاب الگوی اثرات ثابت در برابر الگوی اثرات تصادفی
۶۱.....	جدول ۴-۹. تأثیر اجزای وجوه نقد و جریان‌های نقدی دو دوره قبل بر جریان‌های نقد آتی
۶۲.....	جدول ۴-۱۰. انتخاب داده‌های ترکیبی در برابر داده‌های تابلویی
۶۲.....	جدول ۴-۱۱. انتخاب الگوی اثرات ثابت در برابر الگوی اثرات تصادفی
۶۴.....	جدول ۴-۱۲. تأثیر اجزای وجوه نقد و جریان‌های نقدی سه دوره قبل بر جریان‌های نقد آتی
۶۴.....	جدول ۴-۱۳. انتخاب داده‌های ترکیبی در برابر داده‌های تابلویی
۶۵.....	جدول ۴-۱۴. انتخاب الگوی اثرات ثابت در برابر الگوی اثرات تصادفی
۶۶.....	جدول ۴-۱۵. تأثیر اجزای وجوه نقد و جریان‌های نقدی چهار دوره قبل بر جریان‌های نقد آتی
۶۷.....	جدول ۴-۱۶. نتایج آزمون والد جهت آزمون فرضیه دوم با یک وقفه زمانی
۶۸.....	جدول ۴-۱۷. نتایج آزمون والد جهت آزمون فرضیه دوم با دو وقفه زمانی
۶۹.....	جدول ۴-۱۸. نتایج آزمون والد جهت آزمون فرضیه دوم با سه وقفه زمانی
۶۹.....	جدول ۴-۱۹. نتایج آزمون والد جهت آزمون فرضیه دوم با چهار وقفه زمانی
۷۰.....	جدول ۴-۲۰. آزمون برابری میانگین خطای پیش‌بینی با یک وقفه زمانی
۷۱.....	جدول ۴-۲۱. آزمون برابری میانگین خطای پیش‌بینی با دو وقفه زمانی
۷۱.....	جدول ۴-۲۲. آزمون برابری میانگین خطای پیش‌بینی با سه وقفه زمانی
۷۲.....	جدول ۴-۲۳. آزمون برابری میانگین خطای پیش‌بینی با چهار وقفه زمانی
۳۹.....	شکل ۳-۱: مدل مفهومی پژوهش

چکیده

نام خانوادگی: هرمزی	نام: سارا	شماره دانشجویی: ۹۱۵۵۳۰۴۲۰
عنوان پایان نامه: تعیین قدرت توضیح‌دهندگی اجزای صورت گردش وجوه نقد به روش مستقیم در پیش‌بینی جریان‌های نقد آتی		
استاد راهنما: آقای دکتر محمد رمضان احمدی		
استاد مشاور: آقای بابک عابدی صدقیانی		
درجه تحصیلی: ارشد	رشته: حسابداری	گرایش: حسابداری
دانشگاه: شهید چمران اهواز	دانشکده: اقتصاد و علوم اجتماعی	گروه: حسابداری
تاریخ فارغ التحصیلی: ۹۳/۰۹/۱۷		تعداد صفحه: ۱۲۶
کلید واژه‌ها: روش مستقیم، اجزای صورت گردش وجوه نقد، پیش‌بینی جریان‌های نقد آتی و مدل‌های پویا.		
<p>در این پژوهش به بررسی قدرت توضیح‌دهندگی اجزای صورت گردش وجوه نقد به روش مستقیم در پیش‌بینی جریان‌های نقد آتی طی دوره زمانی ۱۳۸۰-۱۳۹۱ پرداخته شده است. برای انجام این پژوهش تعداد ۱۱۹ شرکت پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران در دوره زمانی مذکور بررسی گردید. برای آزمون فرضیه‌های پژوهش از تحلیل رگرسیونی ترکیبی در نرم‌افزار EViews 6 استفاده شده است. متغیرهای مستقل استفاده شده در این پژوهش عبارتند از جریان‌های نقدی عملیاتی و اجزای آن به روش مستقیم برای یک تا چهار دوره قبل. متغیر وابسته پژوهش حاضر، جریان نقدی عملیاتی برای دوره جاری است. در این پژوهش از متغیرهای کنترلی اندازه شرکت، سودآوری، جریان‌های نقدی منفی و طول چرخه عملیاتی نیز استفاده گردید.</p> <p>یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که در سطح کل شرکت‌ها، تأثیر وجوه نقد دریافتی از مشتریان، وجوه پرداختی بابت خرید کالا و سایر جریان‌های نقدی عملیاتی یک دوره و سه دوره قبل بر جریان‌های نقدی عملیاتی دوره جاری، معنی‌دار بوده است. همچنین تأثیر وجوه نقد دریافتی از مشتریان و وجوه پرداختی بابت خرید کالای چهار دوره قبل بر جریان‌های نقدی عملیاتی دوره جاری، معنی‌دار بوده است. دیگر نتایج حاکی از تفاوت معنی‌دار بین تأثیر اجزای صورت گردش وجوه نقد به روش مستقیم در تعیین جریان‌های نقد آتی با سه و چهار وقفه زمانی است و تفاوت معنی‌داری بین میانگین خطای پیش-بینی روش مستقیم و روش غیرمستقیم با چهار وقفه زمانی وجود دارد؛ به طوری که روش مستقیم در پیش‌بینی جریان‌های نقد آتی با چهار وقفه زمانی، خطای کم‌تری دارد. تأثیر سودآوری بر جریان‌های نقدی عملیاتی دوره جاری، مثبت و معنی‌دار و تأثیر جریان‌های نقدی منفی و طول چرخه عملیاتی بر جریان‌های نقدی عملیاتی دوره جاری، منفی و معنی‌دار بوده است.</p>		

فصل اول

کلیات پژوهش

بررسی بازار بورس و تشخیص به موقع زمان خرید یا فروش سهام یک شرکت، همواره به عنوان مشکلی بزرگ برای کسانی که در این بازار مشغول به فعالیت هستند، مطرح بوده است و البته با توجه به نوظهور بودن بازار سرمایه در ایران به جهت عدم تعمیق علمی آن، بعضاً موجبات بروز بحران‌های مقطعی را در بورس ایران فراهم آورده است که در این کارزار، بازندگان اصلی، همان سهامداران جزئی هستند که به جهت عدم توانایی بررسی علمی بازار به اقداماتی نسنجیده مبادرت ورزیده و نتیجه‌ی آن تنها تقویت ناامنی و رشد ریسک در بازار سرمایه ایران بوده است و لذا پیش‌بینی جریان‌های نقد آتی شرکت‌ها قبل از انجام سرمایه‌گذاری از طریق اطلاعات و صورت‌های مالی از اهمیت فوق‌العاده‌ای برخوردار است.

امروزه سیستم‌های اطلاعاتی حسابداری، نقش بسزایی در پیش‌برد فعالیت‌های سازمان‌ها و همچنین محیط اقتصادی کشور ایفا می‌کنند. انجام تصمیمات اقتصادی و خرید و فروش سهام شرکت‌ها تحت تأثیر اطلاعات سیستم‌های حسابداری است. هدف گزارشگری مالی، ارائه اطلاعاتی است که بر مبنای آن استفاده-کنندگان بتوانند مبلغ، زمان و میزان ابهام در مورد جریان‌های نقدی آتی بنگاه را ارزیابی نمایند.

از این رو در این پژوهش به بررسی محتوای اطلاعاتی اجزای جریان وجه نقد عملیاتی، از طریق آزمون توانایی این اجزا در پیش‌بینی جریان‌های نقد آتی شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران پرداخته شده، تا از این طریق به مدیران شرکت‌ها و قانون‌گذاران در تنظیم دامنه و الزامات نحوه ارائه صورت جریان وجه نقد و به سرمایه‌گذاران در برآورد جریان‌های نقد آتی یاری رساند.

این فصل به بیان کلیات پژوهش اختصاص دارد. بدین صورت که پس از بیان موضوع پژوهش، مسأله پژوهش، اهمیت و اهداف پژوهش، فرضیه‌های پژوهش، روش پژوهش و ساختار پژوهش تشریح خواهد شد.

۱-۲- مسأله پژوهش

یکی از ویژگی‌های مهم بازار سرمایه، عدم اطمینان نسبت به آینده است. نوسانات قیمت و بازدهی سهام، سرمایه‌گذار را نسبت به آینده‌ی سرمایه خود نگران می‌کند و لذا پیش‌بینی نوسانات قیمت و جریان‌های

نقد آتی شرکت، یک مزیت فوق‌العاده برای هر سرمایه‌گذار تلقی می‌شود (خدارحمی نافچی اصفهانی، ۱۳۸۳، ۱۱).

حسابداری ابزار مؤثری در فراهم نمودن اطلاعات مفید برای قضاوت و تصمیم‌گیری استفاده‌کنندگان صورت‌های مالی است، به طوری که هسته‌ی بسیاری از دلایل مطرح شده در حمایت از فلسفه‌ی وجودی دانش حسابداری، تأکید بر فرایند قضاوت و تصمیم‌گیری استفاده‌کنندگان بوده و بر اساس مبانی نظری حسابداری و گزارشگری مالی کشورهای انگلوساکسون و نیز ایران، سرمایه‌گذاران، اصلی‌ترین استفاده‌کنندگان صورت‌های مالی به شمار می‌روند. این گروه در پی اطلاعاتی هستند که به وسیله‌ی آن ارزیابی مخاطره و بازدهی موردانتظار سرمایه‌گذاری امکان‌پذیر شود (اعتمادی و تاری‌وردی، ۱۳۸۵، ۷۱).

حسابداری به عنوان یکی از نیازهای انسان، در استفاده از اطلاعات برای ارزیابی وقایع گذشته و پیش‌بینی آینده، همزمان با تغییر و تحولات در زندگی بشر، پذیرای تغییرات بوده است. بنابراین در هر زمان کارکرد حسابداری باید متناسب با محیط اقتصادی، قانونی، اجتماعی و سیاسی، تعریف و مرزهای آن مشخص شود (بزرگ‌اصل، ۱۳۸۴، ۳).

اهمیت وجه نقد تا بدان‌جاست که در چارچوب نظری حسابداری مالی کشورهای مختلف یکی از اهداف حسابداری و گزارشگری مالی کمک به پیش‌بینی جریان وجه نقد آتی شرکت عنوان شده و به جهت این که مبنای تهیه صورت‌های مالی تعهدی بوده و اقلام تعهدی دربردارنده اطلاعاتی در مورد جریان وجه نقد آتی می‌باشد، کیفیت اقلام تعهدی به عنوان نماینده‌ای برای کیفیت حسابداری در نظر گرفته می‌شود (دجو^۱، ۱۹۹۴). بر اساس بند ۲۳ استاندارد حسابداری شماره ۲ ایران (صورت جریان وجوه نقد): مزیت اصلی روش مستقیم این است که دریافت‌ها و پرداخت‌های نقدی عملیاتی را نشان می‌دهد. اطلاع از منابع مشخص دریافت‌های نقدی و مقاصد مربوط به پرداخت‌های نقدی انجام شده در دوره‌های گذشته می‌تواند در برآورد جریان‌های نقدی آتی مفید واقع شود، لیکن ممکن است در برخی موارد، منافع حاصل از ارائه اطلاعات به استفاده‌کنندگان بدین شیوه، بر هزینه‌های تهیه و ارائه این اطلاعات توسط واحد تجاری فزونی نداشته باشد، لذا این استاندارد کاربرد روش مستقیم را الزامی نمی‌داند. با این حال در شرایطی که مزایای اطلاعات ارائه شده در روش مستقیم بر هزینه‌های تهیه این اطلاعات فزونی داشته باشد، به منظور ارائه اطلاعات مفید، استفاده از روش مستقیم توصیه می‌شود (کمیته تدوین استانداردهای حسابداری، ۱۳۹۱).

¹ Dechow

با وجود تشویق به استفاده از روش مستقیم، این قدرت انتخاب موجب گردیده که شرکت‌های ایرانی در گزارشگری مالی خود، از روش غیرمستقیم به علت سهولت تهیه آن استفاده نمایند و به جای افشا اجزای جریان وجه نقد عملیاتی، تنها خالص جریان را نمایش می‌دهند. استفاده از روش غیرمستقیم می‌تواند با اصول عمومی مربوط به تهاتر کردن دریافت‌ها و پرداخت‌های وجه نقد در تهیه صورت جریان وجه نقد در تضاد باشد. اصول عمومی که توسط هیات تدوین استانداردهای حسابداری بین‌المللی (۲۰۰۷) در این زمینه توصیه گردیده عبارت است از: «در صورت جریان وجه نقد، تهاتر دریافت‌ها و پرداخت‌های وجه نقد تنها در صورتی که ارائه جریان وجه نقد به صورت ناخالص دارای محتوای افزاینده‌ی اطلاعاتی نباشد، مجاز می‌باشد». (نامدار، ۱۳۹۰)

با توجه به این که یکی از اهداف گزارشگری مالی ارائه اطلاعاتی مفید جهت پیش‌بینی جریان‌های نقد آتی است، در واقع سؤال اصلی پژوهش حاضر کمک به تعیین این موضوع است که آیا بایستی ارائه صورت جریان وجه نقد به روش مستقیم الزامی شود یا خیر؟

در واقع هدف اصلی این پژوهش بررسی قدرت توضیح‌دهندگی اجزای صورت گردش وجه نقد به روش مستقیم در پیش‌بینی جریان‌های نقد آتی در کنار سایر عوامل مؤثر بر پیش‌بینی جریان‌های نقد آتی از جمله اندازه شرکت، سودآوری، جریان‌های نقدی منفی و طول چرخه جریان نقد عملیاتی در سطح کل شرکت-ها است.

نظر به این که تاکنون در ایران پژوهشی در این مورد انجام نشده است، این پژوهش می‌تواند راهگشای این موضوع مهم مالی و حسابداری گردد و مدارک تجربی مربوطه‌ای را در این زمینه ارائه نماید.

۱-۳- اهمیت و ضرورت پژوهش

اهمیت و ارزش پژوهش عبارت از مجموع اطلاعاتی است که مشخص می‌کند نتایج پژوهش تا چه حد برای محقق و نیز تا چه اندازه برای دیگران مؤثر بوده است.

این پژوهش جزو نخستین پژوهش‌هایی است که به بررسی قدرت توضیح‌دهندگی اجزای صورت گردش وجه نقد به روش مستقیم در پیش‌بینی جریان‌های نقد آتی در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق

بهادار تهران می‌پردازد و تعیین و شناسایی این رابطه در تصمیم‌های اقتصادی سرمایه‌گذاران مختلف از جمله سهامداران بالفعل و بالقوه و همچنین اعتباردهندگان شرکت‌های بورسی مؤثر است.

مبلغ جریان‌های نقدی ناشی از فعالیت‌های عملیاتی، یکی از شاخص‌های اصلی ارزیابی این موضوع است که عملیات واحد تجاری تا چه میزان به جریان‌های وجه نقد کافی جهت بازپرداخت وام‌ها، نگهداشت توان عملیاتی واحد تجاری و پرداخت سود سهام منجر شده و انجام سرمایه‌گذاری‌های جدید را بدون تمسک به منابع مالی خارج از واحد تجاری میسر کرده است. فعالیت‌های عملیاتی عبارت از فعالیت‌های اصلی مولد درآمد عملیاتی واحد تجاری است. واحدهای تجاری باید جریان‌های نقدی ناشی از فعالیت‌های عملیاتی را با بکارگیری یکی از روش‌های زیر گزارش کنند:

الف. روش مستقیم که به موجب آن ناخالص وجوه نقد دریافتی و پرداختی بر حسب طبقات عمده افشا می‌شود، یا

ب. روش غیرمستقیم که به موجب آن سود یا زیان عملیاتی با انجام تعدیلات زیر به خالص جریان‌های نقدی ناشی از فعالیت‌های عملیاتی تبدیل می‌شود:

- اثر معاملات و رویدادهایی که دارای ماهیت غیرنقدی است، و

- اثر اقلامی که در محاسبه سود یا زیان عملیاتی دوره جاری منظور شده باشد، لیکن جریان‌های نقدی مرتبط با آن‌ها در دوره‌های قبل حادث شده یا در دوره‌های آینده حادث خواهد شد و بالعکس (کمیته تدوین استانداردهای حسابداری، ۱۳۹۱).

با وجود تشویق به استفاده از روش مستقیم برای ارائه جریان وجه نقد عملیاتی، این قدرت انتخاب موجب گردیده، تنها ۳ درصد شرکت‌ها در امریکا از این روش در گزارشگری خود استفاده نمایند (کریشان و لارگی^۱، ۲۰۰۰). فراوانی استفاده از این روش در شرکت‌هایی که استانداردهای بین‌المللی حسابداری را به کار می‌گیرند، نیز مشابه است (اورپوت و ژانگ^۲، ۲۰۰۹). شرکت‌های ایرانی نیز در گزارشگری مالی خود، از روش غیرمستقیم استفاده می‌نمایند (عثمانی و نامدار، ۱۳۹۰، ۸۱).

در حالی که اکثر کشورها (شامل امریکا، کانادا، اتحادیه اروپا و سوئیس) وضعیت مشابهی با استانداردهای بین‌المللی حسابداری پذیرفته‌اند و استفاده از هر دو روش مستقیم و غیرمستقیم را در گزارشگری جریان وجه نقد عملیاتی مجاز دانسته‌اند، در برخی دیگر از کشورها، قانون‌گذاران به نتایج متفاوتی دست یافته‌اند. این کشورها شامل استرالیا، چین، اندونزی، نیوزلند و افریقای جنوبی استفاده از روش مستقیم را در

¹ Krishnan & Largay

² Orpurt & Zhang

گزارشگری جریان وجه نقد عملیاتی ملزم کرده و تا زمان پذیرش کامل استانداردهای بین‌المللی گزارشگری در این کشورها، این الزام برقرار بوده است (آرتور^۱ و همکاران، ۲۰۱۰).

دلیل اصلی مجاز بودن استفاده از روش غیرمستقیم در گزارشگری جریان وجه نقد عملیاتی این است که استفاده‌کنندگان از صورت‌های مالی ترجیح می‌دهند، نیازهای اطلاعاتی خود را در خصوص جریان‌های اصلی وجه نقد ناشی از عملیات را برآورد کنند، تا از این طریق هزینه تهیه آن برای شرکت ذخیره گردد. از سوی دیگر، تحلیلگران مالی به تصویب اجباری شدن گزارشگری روش مستقیم جریان وجه نقد عملیاتی اصرار می‌ورزند. سرمایه‌گذاران و تأمین‌کنندگان مالی نیز گزارشگری روش مستقیم را به منظور کمک در تصمیم‌گیری- هایشان به خصوص در ارتباط با ارزشیابی قدرت بازپرداخت بدهی و تأمین مالی شرکت، حمایت می‌کنند (اسمیت و فری من^۲، ۱۹۹۶ و جونز و ویدجاجا^۳، ۱۹۹۸).

اختلاف نظر بین تهیه‌کنندگان و استفاده‌کنندگان صورت‌های مالی و نارسایی‌های روش غیرمستقیم باعث گردید، که در جلسه مشترک هیأت تدوین استانداردهای حسابداری مالی و هیأت تدوین استانداردهای بین‌المللی حسابداری در سال ۲۰۰۵ به عنوان بخشی از طرح‌های گزارشگری مالی این دو نهاد، لزوم بازنگری گزارش‌های مالی در خصوص الزام‌آور نمودن یکی از دو روش مستقیم و غیرمستقیم مورد تصویب قرار گیرد. همچنین در سال ۲۰۰۸ این دو نهاد قانون‌گذار بیان نمودند که می‌بایست در جهت اجباری نمودن استفاده از روش مستقیم در گزارشگری جریان وجه نقد عملیاتی برای تمامی شرکت‌ها گام برداشت.

روش مستقیم درک بهتری از وضعیت نقدی شرکت به تحلیلگران مالی می‌دهد و این امر به ویژه از طریق نمایش جریان‌های نقدی عملیاتی ورودی و خروجی (که امکان پیش‌بینی شفاف‌تر جریان‌های نقدی عملیاتی آتی را در اختیار تحلیلگر قرار می‌دهد) امکان‌پذیر می‌گردد. همچنین روش مستقیم شفافیت بیشتری دارد، زیرا هر واحد اقتصادی نیاز دارد بداند چه مقدار وجه نقد ایجاد و مصرف شده است. با این همه طی چند دهه گذشته، تلاش‌های اختیاری اندکی در جهت این رویکرد متقاعدکننده و جامع صورت گرفته است. با مسلم شدن مخالفت با روش مستقیم توسط شرکت‌های گزارش‌دهنده، بعید به نظر می‌رسد که حرکت به سمت این گزارشگری بدون دخالت قانون صورت بگیرد (عثمانی و نامدار، ۱۳۹۰، ۸۲).

لذا با توجه به اهمیت روش مستقیم در ارائه جریان‌های نقد عملیاتی از دید استفاده‌کنندگان از صورت- های مالی، در پژوهش حاضر به بررسی قدرت توضیح‌دهندگی اجزای صورت گردش وجوه نقد به روش

¹ Arthur

² Smith & Freeman

³ Jones & Widjaja

مستقیم در پیش‌بینی جریان‌های نقد آتی در کنار سایر عوامل مؤثر بر پیش‌بینی جریان‌های نقد آتی از جمله اندازه شرکت، سودآوری، جریان‌های نقدی منفی و طول چرخه جریان نقد عملیاتی در سطح کل شرکت‌ها پرداخته خواهد شد.

۱-۴- اهداف پژوهش

در واقع هدف اصلی این پژوهش بررسی قدرت توضیح‌دهندگی اجزای صورت گردش وجوه نقد به روش مستقیم در پیش‌بینی جریان‌های نقد آتی در سطح کل شرکت‌ها است.

۱-۴-۱- اهداف علمی

از اهداف علمی این پژوهش می‌توان، بررسی دقیق فرضیه‌های پژوهش را نام برد. به عبارت دیگر اهداف علمی این پژوهش عبارتند از:

۱. بررسی میزان قدرت توضیح‌دهندگی اجزای صورت گردش وجوه نقد به روش مستقیم در تعیین جریان‌های نقد آتی.
۲. بررسی و سنجش میزان تفاوت در قدرت توضیح‌دهندگی اجزای صورت گردش وجوه نقد به روش مستقیم در تعیین جریان‌های نقد آتی.
۳. بررسی میزان قدرت پیش‌بینی‌کنندگی اجزای صورت گردش وجوه نقد به روش مستقیم در تعیین جریان‌های نقد آتی.

۱-۴-۲- اهداف کاربردی

این پژوهش، از نوع پژوهش‌های کاربردی است که می‌تواند مورد استفاده گروه کثیری از استفاده‌کنندگان از اطلاعات حسابداری جهت سرمایه‌گذاری در بازار سرمایه و در نتیجه تخصیص بهینه منابع، به منظور

رشد و توسعه اقتصادی کشور قرار گیرد. از جمله استفاده‌کنندگان از نتایج این پژوهش عبارتند از: سهامداران بالفعل و بالقوه به عنوان گروه اصلی استفاده‌کنندگان از اطلاعات حسابداری و در نتیجه تأمین‌کنندگان عمده بازار سرمایه و اعتباردهندگان از طریق پیش‌بینی جریان‌های نقد آتی و اطمینان از بازگشت اصل و فرع سرمایه در شرکت‌های بورسی، تحلیلگران جهت ارزیابی میزان تحقق و پیش‌بینی جریان‌های نقدی آتی شرکت‌های بورسی، دولت، مدیران و کارکنان شرکت و همچنین سازمان بورس و اوراق بهادار تهران.

۱-۵- سؤال‌های پژوهش

- در این پژوهش سعی بر این است که به سوالات اصلی تحقیق که به صورت زیر است، پاسخ داده شود:
۱. قدرت توضیح‌دهندگی اجزای صورت گردش وجوه نقد به روش مستقیم در تعیین جریان‌های نقد آتی، چگونه است؟
  ۲. آیا تفاوتی بین قدرت توضیح‌دهندگی اجزای صورت گردش وجوه نقد به روش مستقیم در تعیین جریان‌های نقد آتی، وجود دارد؟
  ۳. آیا اجزای صورت گردش وجوه نقد به روش مستقیم دارای قدرت پیش‌بینی‌کنندگی بالایی در تعیین جریان‌های نقد آتی هستند؟

۱-۶- فرضیه‌های پژوهش

همانطور که اشاره شد، اختلاف نظر بین تهیه‌کنندگان و استفاده‌کنندگان صورت‌های مالی و نارسایی‌های روش غیرمستقیم در تهیه صورت جریان وجوه نقد باعث گردید، که در سال ۲۰۰۸، دو هیأت تدوین استانداردهای حسابداری مالی و هیأت تدوین استانداردهای بین‌المللی حسابداری بیان نمایند که می‌بایست در جهت اجباری نمودن استفاده از روش مستقیم در گزارشگری جریان وجوه نقد عملیاتی برای تمامی شرکت‌ها گام برداشت. روش مستقیم درک بهتری از وضعیت نقدی شرکت به تحلیلگران مالی می‌دهد و این امر به ویژه از طریق نمایش جریان‌های نقدی عملیاتی ورودی و خروجی (که امکان پیش‌بینی شفاف‌تر جریان‌های نقدی

عملیاتی آتی را در اختیار تحلیلگر قرار می‌دهد) امکان‌پذیر می‌گردد. همچنین روش مستقیم شفافیت بیش‌تری دارد، زیرا هر واحد اقتصادی نیاز دارد بدانند چه مقدار وجه نقد ایجاد و مصرف شده است. با این همه طی چند دهه گذشته، تلاش‌های اختیاری اندکی در جهت این رویکرد متقاعدکننده و جامع صورت گرفته است. با مسلم شدن مخالفت با روش مستقیم توسط شرکت‌های گزارش‌دهنده، بعید به نظر می‌رسد که حرکت به سمت این گزارشگری بدون دخالت قانون صورت بگیرد. لذا با توجه به اهمیت روش مستقیم در ارائه جریان‌های نقد عملیاتی از دید استفاده‌کنندگان از صورت‌های مالی، این پژوهش دارای ۳ فرضیه اصلی به شرح ذیل است:

فرضیه اول: اجزای صورت گردش وجوه نقد به روش مستقیم دارای قدرت توضیح‌دهندگی در تعیین جریان‌های نقد آتی هستند.

فرضیه دوم: اجزای صورت گردش وجوه نقد به روش مستقیم در تعیین جریان‌های نقد آتی دارای قدرت توضیح‌دهندگی متفاوتی هستند.

فرضیه سوم: اجزای صورت گردش وجوه نقد به روش مستقیم دارای قدرت پیش‌بینی‌کنندگی بالایی در تعیین جریان‌های نقد آتی هستند.

۱-۷-۱- روش انجام پژوهش

۱-۷-۱-۱- روش پژوهش و گردآوری داده‌ها

روش پژوهش در این رساله از نوع «همبستگی» و «پس‌رویدادی» در حوزه پژوهش‌های اثباتی حسابداری است که با استفاده از روش رگرسیون چند متغیره و مدل‌های اقتصادسنجی انجام خواهد شد. این نوع روش پژوهش برای انجام پژوهش‌هایی به کار می‌رود که در صدد بررسی علت یا علل روابط معینی است که در گذشته روی داده و به اتمام رسیده است. این نوع روش پژوهش، از آن جهت که در صدد دست‌یابی به رابطه علی و یا علت و معلولی بین عوامل پژوهش می‌باشد، از اعتبار نسبتاً زیادی برخوردار است. در این نوع پژوهش‌ها، امکان دست‌کاری متغیرها توسط پژوهش‌گر و یا ایجاد شرایط «مصنوعی» و یا آزمایشگاهی توسط وی، بنا به علل متعددی امکان‌پذیر نمی‌باشد (سید عباس زاده، ۱۳۸۰، ۱۷۱). همچنین، این پژوهش از نوع